

Ἡμέρας τινὰς μετὰ τὴν εἰς Καλκούτταν ἀφίξιν μου ἐπεσκέφθην Ἰρλανδὸν τινὰ, παρ' ᾧ συνήντησα τρεῖς ἱεραποστόλους, οἵτινες ἐπανήρχοντο ἐκ Χάουτς (Hauts). Τὸ κεκυρωμένον αὐτῶν σῶμα, ἡ ἰσχνή μορφή ὡς ἔκ τε τῆς ἀσθενείας καὶ τῶν στερήσεων, τὸ δέρμα τὸ ἐκ μὲν τοῦ πυρετοῦ χλωρόν, ἐκ δὲ τοῦ ἡλίου κεκαυμένον, ἡ ἀνεξικακία τοῦ ἤθους, ἡ θλιβερὰ αὐτῶν φυσιογνωμία, τὰ πάντα ὑπεδήλουν δεινὰ παθήματα. Ἀληθῶς ἐπὶ τῇ θέᾳ τῶν ταλαιπώρων τούτων μαρτύρων τὰ δάκρυα ἔρρεον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν. Καὶ ὁ μὲν τῶν ἱεραποστόλων, ὡς μοι εἶπον, ἦν ἐξ εὐγενοῦς καὶ πλουσίας οἰκογενείας τῆς Λισαβόνης ὁ δὲ, Ἰρλανδὸς ὢν, ἐμαθήτευσεν ἐν γαλλικῇ ἱερατικῇ σχολῇ, ἐν ἣ ἐδέχθη καὶ τὸ κληρικὸν σχῆμα καὶ ὁ τρίτος ἐκ τῆς ἐν Γαλλίᾳ Βρετανίας, ὡς ὁ γράφων τὴν παρούσαν περιήγησιν, ἦν υἱὸς γεωργοῦ. Αἱ γεωργικαὶ γνώσεις συνετέλεσαν ὑπὲρ αὐτοῦ πολὺ πρὸς τοὺς Ἰνδοῖς, ὡς μοι διηγήθη. Διότι, διὰ νέμων τοῖς ἰθαγενέσι σπόρους ἐκ τοῦ κήπου, τοῦ περικυκλοῦντος τὴν μικρὰν αὐτοῦ κλῦθην, καὶ τὸν τρόπον τῆς καλλιέργειας διδάσκων, κατέκτησε τὴν συμπάθειαν αὐτῶν, φοιτῶντων εἰς ἀράσιν τοῦ θεοῦ λόγου.

Οἱ τρεῖς ἱεραπόστολοι οὐδὲν ἄλλο ἐπεθύμουν ἢ νὰ ἐπανεέλθωσι παρὰ τοῖς ἰθαγενέσι. «Προτιμῶ μὲ ἀφήσωσι νὰ ἀποθάνω ἐν μέσῳ τῶν πτωχῶν μου Ἰνδῶν, μοι ἔλεγεν ὁ συμπολίτης μου. Πιστεύεις, ὅτι λυποῦμαι, ἀφῆσας τὸν κήπόν μου, οὗτινος δὲν ἔφθασα νὰ κλαδέυσω τὰ δένδρα πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς μου;»

Ἐμαθον, ὅτι, ἀνακληθεὶς ὁ ἱεραπόστολος οὗτος εἰς Βύρῳπην, ἀπεστάλη κατόπιν εἰς τὴν Ἀμερικὴν. Ὁ Πορτογάλλος ἀπέθανεν ἐν Καλκούττᾳ, ἀφοῦ δεινῶς ἠσθένησεν ἐπὶ τρεῖς σχεδὸν μῆνας. Ὁ μόνος δὲ ἐπιστρέψας παρὰ τοῖς ἰθαγενέσιν Ἰνδοῖς ἦν ὁ Ἰρλανδός.

Ἐπίτηδες ὠμίλησα περὶ τῶν ἐν Ἰνδικῇ εὐρωπαϊκῶν θρησκευμάτων. Παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς τὰ πάντα ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς θρησκείας, τοῦ μόνου δεσμοῦ ἐθνότητος, ὑφισταμένης καὶ διατηρουμένης ὡς ἐκ τῆς φαντατικῆς αὐτῶν προσηλώσεως εἰς τὰ θρησκευτικὰ αἰσθητά. «Ὅταν ἄρα ἐν τῷ ἀπωτάτῳ ἴσως, ἀλλ' ἀναποφεύκτῳ κατ' ἐμὲ μέλλοντι, συνεπέα τῆς ἀπολύτου ταύτης σχέσεως τῶν ἐγκοσμίων πρὸς τὰ πνευματικὰ πράγματα, οἱ Ἰνδοὶ παραδεχθῶσι θρήσκευμα νέον, θέλουσι συμπαραδεχθῆ ἐξ ἀνάγκης καὶ πάσας τὰς ἄλλας ἠθικὰς τε καὶ πολιτικὰς ιδέας ἐκείνων, παρ' ὧν παρέλθοσιν καὶ τὰς θρησκευτικὰς πεποιθήσεις. Ἡθικῶν λοιπὸν ἐθνικότητων θέλουσι δεχθῆ τὴν τοῦ ἱεραποστόλου, ὅστις, καταργῶν τὸν θρησκευτικὸν, ἀστυκὸν καὶ ἠθικὸν κώδικα τοῦ Βισχνοῦ, θέλει πληρῶσαι τὰ κενὰ ἄπερ ἐπήνεγκεν εἰς τὴν ψυχὴν, εἰς τὸ πνεῦμα καὶ εἰς τὴν καρδίαν τῶν Ἰνδῶν εἰς

τὴν ποιητικὴν λατρείαν τοῦ Βραχμᾶ θέλει ὑποκαταστήσει τὰ δόγματα, τοὺς νόμους, τὰ ἤθη καὶ τὰς συνθηλαίας τῆς ἰδίας πατρίδος.

Καὶ αἱ σκέψεις αὗται χρῆζουσιν ἀναλύσεως εὐρυτέρας· βαινομεν πρὸς ἐποχὴν, καθ' ἣν αἱ κατακτήσεις τῶν ἄλλων ἰδεῶν καὶ τῶν θρησκευτικῶν πεποιθήσεων ἀμιλλῶνται κατ' ἄλλον ἐνδιαφέροντα ἐπίσης τρόπον πρὸς τὰς στρατιωτικὰς κατακτήσεις. Ἀφαιρουμένης μάλιστα πάσης ιδέας θρησκευτικῆς, καὶ περιοριζομένων τῶν σκέψεων ἡμῶν ἀπλῶς εἰς τε τὴν πολιτικὴν καὶ εἰς τὴν βιομηχανίαν, νομίζω, ὅτι ὠφέλιμον ἦθελεν εἶσθαι ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις σπουδαίωτατα νὰ ἀσχοληθῆ περὶ τῶν ἐν Ἰνδοστανῇ ἡμετέρων ἱεραποστόλων. Πολλὰ ἀναμφιλέκτως θέλουσι παρέλθει ἔτη, πρὶν ἢ θεορίσωμεν τοὺς καρπούς, οὓς σήμερον θέλομεν σπεῖρει ἐν ταῖς ἀπωτάταις ἐκείναις χώραις ἀλλὰ, προκειμένου περὶ ζητημάτων τοσοῦτον σπουδαίων, κυβερνήσις ὀξυδερκῆς καὶ προνοητικῆ ὑπολογίζει οὐχὶ κατὰ ἔτη, ἀλλὰ κατ' αἰῶνας.

Πρέπει νὰ δηλολογήσωμεν, ὅτι οἱ Ἀγγλοὶ λόγῳ πολιτικῆς προνοίας καὶ ἀγῶνων μεθ' ὑπομονῆς ὡς ἐπίσης καὶ οἱ Ἀμερικανοὶ, γινώσκουσι κάλ, λιστα νὰ συνδέωσι τοὺς πολιτικοὺς καὶ ἐμπορικοὺς ὑπολογισμοὺς πρὸς τὸ θρησκευτικὸν ζήτημα. Παρ' αὐτοῖς τὸ ἐθνικὸν αἶσθημα ἐπίσημῳ καὶ τὸ θρησκευτικὸν ἐνθαρρύνει τὰς βιβλικὰς ἐταιρίας καὶ ἐπαρκεῖ πρὸς τὰς δαπάνας αὐτῶν. Οἱ τῶν διαμαρτυρουμένων ἄρα ἱεραπόστολοι τυγχάνουσιν οἱ σκαπανεῖς οὐχὶ μόνον ὑπὲρ τοῦ δόγματος τῶν διαμαρτυρουμένων, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τοῦ ἐμπορίου, συνεπέα δὲ τούτου καὶ ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς τοῦ Κράτους.

*\*Ἐπιτελεῖται συνέχεια.*

## ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΚΟΡΑΪ

[Ἡ ἐπομένη μελέτη εἶναι βιβλιογραφία γραφεῖσα ὑπὸ τοῦ Κ. Marc Monnier ἐπὶ τῶν πρὸ τινος χρόνου ἐκδοθεισῶν ἀνεκδότων ἐπιστολῶν τοῦ Κοραΐ (Lettres inédites de Coray, 4 τόμ. εἰς 8<sup>ον</sup>. Paris, Firmin-Didot, 1877), καὶ δημοσιευθεῖσα ἐν τῷ *Journal des Débats* τῆ; 27 Ἰουλίου 1877. Ἐν τῇ μελέτῃ ταύτῃ κυρίως ὁ γράψας ἠθέλησε νὰ χαρακτηρίσῃ τὸ ἦθος τοῦ Κοραΐ, ἐξάγων ἐκ τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ τὰ περὶ τούτου συμπεράσματα. Κεῖται δὲ νομίζομεν ὅτι ἐπιτυχῶς ὁ Κ. Monnier δὲν ἐπέτυχε εἰς τὸν χρωματισμὸν τοῦ ἦθους τοῦ Κοραΐ, οὐχ ἥτιον μεταφράσαντες δημοσιεύομεν ταύτην ὡς ἀνάγνωσμα διαφέρον ἀναγνώστη; Ἕλληνας.]

«Ὁ Κοραΐς», ἔγραφεν ὁ Παῦλος Λουδοβίκος Κουριέρος εἰς τὰ μέλη τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν, «εἶναι εἰς τῶν πρώτων ἀνδρῶν, οἵτινες ἔλαβον θέμα τῶν φιλολογικῶν αὐτῶν μελετῶν τὰ γραπτὰ μνημεῖα τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχιότητος» οὐδεὶς κατέστη περιωνυμώτερος τούτου «τὰ ἀπειράριθμα αὐτοῦ συγγράμματα, καίπερ μὴ ὄντα ἐστρωμένα ἐλλείψεων, Ουμαζοῦνται

»ὕπὸ πάντων τῶν δυναμένων νὰ φέρωσιν ἐπ' αὐ-  
 »τῶν κρίσιν. Ὁ Κοραῆς εὐτυχῆς καὶ ἥτυχος ἐπὶ  
 »κεφαλῆς τῶν Ἑλληνιστῶν, πατριάρχης ἐν ἐνὶ  
 »λόγῳ τῶν λογίων τῆς Ἑλλάδος καὶ πανταχοῦ  
 »τιμώμενος ὑπὸ πάντων δυναμένων ν' ἀναγνώσῃ  
 »τὸ ἄλλα καὶ τὸ ὠμέγα, ὁ Κοραῆς ἠθέλησέ ποτε  
 »νὰ γίνῃ μέλος τῆς Ἀκαδημίας.» Ποῖος εἶναι  
 λοιπὸν αὐτὸς ὁ σοφὸς, τὸν ὁποῖον ἐτοποθέτησε  
 τόσον ὑψηλὰ ὁ σατυριστῆς, ὁ τὸν θαυμασμόν  
 του μὴ ἀπονέμων εἰκὴ καὶ ὡς ἔτυχε, τὸν ὁ-  
 ποῖον οἱ Ἕλληνες τιμῶσιν ἔτι καὶ νῦν ὡς ἓνα  
 τῶν ἀνορθωτῶν τῆς ἐθνικότητός των; Οἱ πολ-  
 λοι ἐγνώριζον αὐτὸν ἄλλοτε ἄλλ' ἡ μνήμη τῶν  
 νεκρῶν ταχέως ἐξαφανίζεται, ὅταν οὗτοι δὲν ὑ-  
 πῆρξαν ἥρωες θορυβώδεις, ἀλλ' ἔσχον μόνον  
 τὴν φιλοδοξίαν νὰ ὑπερητήτωσι τὴν πατρίδα  
 των διὰ τῆς ἐπιστήμης.

Τὸ ὑπὸ τῆς ὄψεως βιβλίον διεγείρει τὴν ἀγά-  
 πην ἡμῶν πρὸς τὴν ἀγαθὴν ἐκεῖνον ἄνδρα, ὁ ὁ-  
 ποῖος ἐπάλασεν ὑπὲρ τὰ 80 ἔτη κατὰ τῆς πτω-  
 χείας καὶ τῆς ἀσθενείας, καὶ ὁ ὁποῖος, ἀγαπῶν  
 τὴν Ἑλλάδα κατ' ἰδιόζοντα τρόπον, εἰργάσθη  
 ἀνευδότης ὑπὲρ τῆς ἀναγεννήσεως αὐτῆς δημο-  
 σιεύων, διορθῶν καὶ σχολιάζων κείμενα ἀρχαίων  
 Ἑλλήνων συγγραφέων.

Ὁ τόμος οὗτος εἶναι συναγωγή ἐπιστολῶν  
 ἀνεκδότων πεμφθεισῶν ὑπὸ τοῦ Κοραῆ εἰς τὸν  
 Chardon de la Rochette καὶ εἰς ἑτέρους λο-  
 γίους (Villoison, Thurot, Boissonade, Bar-  
 bié du Bocage, Firmin Didot). Αἱ ἐπιστολαὶ  
 αὗται ἔμελλον νὰ δημοσιευθῶσιν ὑπὸ τοῦ Brun-  
 net de Presles καὶ ἀφιερωθῶσιν εἰς τὸν Ἀμβρό-  
 σιον Φιρμίνον Διδότον, ὁ ὁποῖος, ὡς γνωστὸν,  
 ὑπῆρξεν ἐνθερμὸς τῆς Ἑλλάδος φίλος καὶ μαθη-  
 τῆς τοῦ Κοραῆ. Ὁ θάνατος ἀμφοτέρων τούτων  
 τῶν Ἑλληνιστῶν διέκοψε τὸ ἀρξάμενον ἔργον,  
 ὑπερ ὅμως ἐπανελήφθη μετὰ ζήλου ὑπὸ τῶν ΚΚ.  
 E. Egger καὶ M. le marquis de Queux de  
 Saint-Hilaire, ὅστις πρῶτος ἔμαθε τὴν ὑπαρ-  
 ξίν τῶν ἐπιστολῶν τούτων καὶ ἀπέκτισεν, ὅ-  
 πως προσφέρει εἰς τὸ δημόσιον. Μετὰ τὰς ἐπι-  
 στολάς οἱ ἐκδόται ἀνετίπωσαν κατὰ πρῶτον  
 καὶ πονήματα πολλὰ τοῦ Κοραῆ: τὴν *Διατριβὴν*  
 του περὶ τῆς μυστικῆς διαθήκης τῶν Ἀθη-  
 ναίων, τὸ *Ἐπίγραμμα* περὶ τῆς καταστάσεως  
 τοῦ πολιτισμοῦ ἐν Ἑλλάδι τῷ 1803 καὶ τὰς  
*Λατινικὰς* αὐτοῦ θέσεις ἐπὶ ἰατρικῶν ζητη-  
 μάτων.

Τὸ πλεῖστον τῶν ἐπιστολῶν τούτων περιέχει  
 καθαρῶς φιλολογικὰ ζητήματα καὶ ἀπευθύνε-  
 ται εἰς πολιμαθεῖς ἄνδρας. Διὸ καὶ ἀνωφελὲς  
 νομίζομεν νὰ ποιήσωμεν περὶ τούτων ἐνταῦθα  
 λόγον. Ἀντὶ τούτου ὅμως ὁ βίος τοῦ ἐξόχου  
 ἀνδρός διὰ τὸν χαρακτήρα αὐτοῦ, καὶ μάλιστα  
 διὰ τοῦτον ἢ διὰ τὴν ἐπιστήμην, ἐλπίζομεν  
 ὅτι θέλει εἶσθαι διαφέρον ἀνάγνωσμα διὰ τοὺς  
 ἡμετέρους ἀναγνώστας.

Ὁ Κοραῆς ἐγεννήθη ἐν Σμύρνῃ τὴν 27ην Ἰα-  
 νουαρίου 1748 ἐκ πατρὸς, ὅστις δὲν ἦτο μὲν λό-  
 γιος, ἀλλ' εἶχε νοῦν καὶ ἡγάπα τὴν πατρίδα  
 του. Παῖς ὢν ἐπέμφθη εἰς τὸ σχολεῖον, ὅπου ἐ-  
 διδάχθη ὑπὸ τὴν ῥάβδον τοῦ διδασκάλου τὰ  
 πρῶτα γράμματα, ἐξῆλθε δ' ἐνωρὶς χάρις εἰς  
 τὴν ἐπιμελείαν του, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας ἔλαβε καὶ  
 πολὺτιμον κληρονομίαν, τὰ βιβλία τοῦ πρὸς  
 μητρὸς αὐτοῦ πάππου Διαμάντη Ῥύση, ἀνδρὸς  
 ἔχοντος χρυσιῶν τινα μαθήσεως. Μεταξὺ τῶν βι-  
 βλιῶν ἐκείνων ὑπῆρχεν εἰς Στράβων μετὰ λα-  
 τινικῶν σημειώσεων τοῦ Κασσανίου ὁ δὲ νέος  
 Κοραῆς ἐλυπεῖτο μὴ δυνάμενος νὰ νοήσῃ τὰς  
 σημειώσεις ἐκεῖνας. Οὐδεὶς ἐγνώριζε τὴν Λατι-  
 νικὴν ἐν τῇ πατρίδι του πλὴν τῶν Ἰησοῦτων,  
 «αὐτῶν τῶν ἐχθρῶν τοῦ Ἰησοῦ», ὡς ὠνόμαζεν  
 αὐτοὺς, ἀλλὰ δὲν ἤθελε νὰ διδάχθῃ ἐν τῇ  
 σχολῇ των. Ἐμάθε λοιπὸν τὴν Ἰταλικὴν καὶ  
 τὴν Γαλλικὴν διὰ νὰ πλησιάσῃ τῇ Λατινικῇ,  
 βραδύτερον ἔμαθε τὴν Ἑβραϊκὴν διὰ νὰ πλησιάσῃ  
 τῇ Ἀραβικῇ, μὴ θέλων νὰ διδάχθῃ τὴν γλώσσαν  
 ταύτην ἀπὸ τῶν Τούρκων, τῶν ἐχθρῶν τῆς πα-  
 τρίδος του. Εὐτυχῶς συνῆψε γνωριμίαν πρὸς  
 τὸν Βερνάρδον Κέου, εὐπαίδευτον διαμαρτυρού-  
 μενον, ἱερέα τοῦ προξένου τῆς Ὀλλανδίας οὗ-  
 τος μὴ ὢν οὔτε Τούρκος, οὔτε Ἰησοῦτης, ὡς ἐκ  
 προνοίας ἀπεκαλύφθη εἰς τὸν νέον Ἑλληνιστὴν  
 καὶ ἐδίδαξεν αὐτὸν τὴν Λατινικὴν, ἀντὶ τῆς ὁ-  
 ποίας ἐδιδάχθη παρὰ τούτου τὴν προφορὰν τῆς  
 Ἑλληνικῆς.

Μετὰ τὰ ἐγκύκλια μαθήματα ὁ νέος Κο-  
 ραῆς ἀνεχώρησεν εἰς Ἀμστελὸδαμον, ὅπου ὁ  
 πατὴρ του, τὴν ἐμπορίαν μετερχόμενος, ἀπέ-  
 στείλει αὐτὸν χάριν ἐμπορίου ἀλλὰ τὰ γράμ-  
 ματα προσεῖλκυον πλεῖστον τὸν Κοραῆν, ὁ ὁ-  
 ποῖος ἡγάπα τὴν γλώσσαν του καὶ τοὺς συγ-  
 γραφεῖς της. Ἐπανήλθεν εἰς Σμύρνην, ἀλλὰ δὲν  
 ἠδυνήθη νὰ διαμείνῃ αὐτόθι ἐπὶ πολὺ ἢ Ἐυρώπη  
 εἴλκυεν αὐτὸν καὶ δὴ ἡ Γαλλία, ὅπου μετέβη  
 προτιθέμενος νὰ σπουδάσῃ τὴν ἱατρικὴν, ὅπερ  
 καὶ ἔπραξε μεταβὰς εἰς Μον-Πελιέ. Ἐν τῇ πό-  
 λει ταύτῃ διέτριψεν ἕξ ἔτη, ὕστερον δὲ ἀποκα-  
 τέστη ἐν Παρισίοις καὶ ἐντεύθεν χρονολογοῦν-  
 ται αἱ πλεῖστα τῶν ἐπιστολῶν του. Ἄς διέλ-  
 θωμεν μίαν ἐκ τῶν μάλλον διαφερουσῶν, ἥτις  
 ἐξεικονίζει καλῶς τὸν ἄνδρα. Δὲν φέρει χρονο-  
 λογίαν, ἀλλ' εἶναι πιθανῶς τοῦ 1791. Ὁ Κο-  
 ραῆς ἔζησεν ἐν Γαλλίᾳ, καθ' οὗς χρόνους διετέ-  
 λει αὕτη ἐν πλήρει ἐπαναστάσει.

«Ἐθεώρησα, γράφει, τὴν καλλιτέραν δυνατὴν  
 »κυβέρνησιν ὡς ἀναγκαῖον κακὸν, εἰς τὸ ὁποῖον  
 »οἱ ἄνθρωποι ὑποτάσσονται ὅπως ἀποφύγωσι  
 »δεινότερα δυστυχήματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἤθελον  
 »περιπέσει ὡς ἐκ τῆς ἀφροσύνης αὐτῶν καὶ  
 »ὑπερηφανείας.»

Ἐζήτει πρὸ πάντων νὰ ἔχη δι' ἐκυτὸν ἀπό-  
 λυτον αὐτοβουλίαν, «τὴν χίμαιραν ταύτην, ἔ-

«γραφεν, ἥτις μὲ καταβιβρώσκει καὶ καταναλί-  
»σκει καθ' ἑκάστην. Ἡ ἐλαχίστη στενοχωρία εἰ-  
»ναι δι' ἐμὲ ἀληθὲς μαρτύριον, τὸ ἐλάχιστον  
»ἐμπόδιον ἐν τῇ ἀσκήσει τῶν φυσικῶν καὶ ἡ-  
»θικῶν δυνάμεών μου, εἶναι ἀληθὲς τυραννία·  
»κατὰ τὰς ἀρχὰς δὲ ταύτας ἐνεργῶν καθ' ὅλον  
»τὸ διάστημα τῆς ζωῆς μου ἀπέφυγα ὅσον τὸ  
»ἐπ' ἐμοὶ πάσαν ἀφορμὴν, ἥτις ἤθελε μὲ βιάσει  
»νὰ ἐκτεθῶ ἐνώπιον δικαστοῦ, ἄρχοντος τῆς  
»πολιτείας ἢ οἰουδήποτε δημοσίου λειτουργοῦ.  
»Ἡ ὑψηλὴ αὐτῶν θέσις, ἀναγκαῖα ἀναμφιβόλως  
»διὰ τὴν κοινωνικὴν τάξιν, καὶ ἡ σκέψις τοῦ νὰ  
»λάβω παρ' αὐτῶν διαταγὰς, ἴσως δὲ καὶ ἐπι-  
»πλήξεις, μὲ κατετάραττον.»

Τοιαύτας ἀρχὰς προσθεύων ἐγκατέλιπε τὸ  
»ἐμπόριον· ὁ ἀγροῖκος αὐτοῦ χαρακτήρ δὲν συνε-  
»βιβάζετο μετὰ τῶν πελατῶν του. Ἐν Παρισίοις  
»δὲ πρὸ πάντων, ἔνθα ἤρχισε παραδίδων μαθή-  
»ματα ὅπως ζῆ, ὑπέβαλλε τὴν φυσικὴν αὐτοῦ  
»ὑπερφάνειαν εἰς σκληρὰν δοκιμασίαν. Ἡ ἡμέρα  
»καθ' ἣν ἔλαβεν εἰς χεῖρας τὰ πρῶτα δίδακτρα  
»ὑπῆρξε δι' αὐτὸν ἡμέρα πένθους. Ἡθλην ἡ δη-  
»μοκρατία καὶ εὐρέθη ἐγγεγραμμένος ἀκουσίως  
»καὶ ἐν ἀγνοίᾳ του μεταξὺ τῶν ὑπερασπιστῶν  
»τῆς Γαλλίας· ἀλλ' ἦτο ἀσθενὴς καὶ ἀκτισχὸς·  
»ἔπτευεν αἶμα ἀπὸ τῆς παιδικῆς του ἡλικίας μέ-  
»χρι τοῦ ἐξῆκοστοῦ ἔτους. Ἡμέραν τινὰ ἀναγκ-  
»σθεῖς νὰ πορευθῆ εἰς τὴν ἀστυνομίαν ὅπως  
»λάβῃ διαμονητήριον, τοσοῦτον ἐταράχθη, ὥστε  
»ἔπαθεν ἡ ὑγεία του· ἐρωτήσεις ἐπὶ τοῦ ὀνό-  
»ματός μου, τοῦ ἐπιθῆτου, τῆς ἡλικίας, τοῦ ἐ-  
»παγγελματός, τῆς πατρίδος· ἀλλ' ὅλα ταῦτα  
»δὲν ἦσαν τίποτε, ἂν καὶ πολὺ μὲ δυσηρέση-  
»σαν,» γράφει ἐν μιᾷ τῶν ἐπιστολῶν του, «ἀλλ'  
»ἔπρεπε νὰ αἰσθανθῶ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἠσθάνθη  
»ὅταν ἐπεχείρησαν νὰ περιγράψωσι τὰ χαρα-  
»κτηριστικά μου· μὲ ἐκύτταξαν ἀσκαρδαμυκτί,  
»μὲ κατεμέτρησαν ἀπὸ κορυφῆς μέχρι ποδῶν  
»ὡς ἀχθοφόρον ζῶον, ὅπως καταγράψωσιν εἰς  
»τὰ χρονικά τῆς δημοκρατίας τοὺς ὀφθαλμούς,  
»τὰς μαύρας ὀφρὺς καὶ τὸ ὑπερμέγεθες στόμα  
»μου.»

Ἐἶχε τῶντι πρόσωπον ἄσχημον, σωματικὴν  
»μορφήν, λέγει ἀρχαῖος ὑπάλληλος τῆς Γενεύης, ὁ  
»Κ. Πρεβόστ-Καίλε, τοῦ ὁποῖου ὁ πατήρ Ἑλλη-  
»νιστῆς καὶ φυσιοδίφης ἦτο εἰς τῶν μάλιστα ἀ-  
»φοσιωμένων φίλων τοῦ Κοραῆ. Ὁ δυστυχὴς σο-  
»φὸς δὲν ὠμοιάζεε κατ' οὐδὲν πρὸς τοὺς νέους  
»τοῦ Πλάτωνος, τοὺς τόσον ποιητικῶς περιγρα-  
»φέντας ὑπὸ τοῦ Κ. Ταινε. Ἡ μακρὰ βροδι-  
»κότα, τὴν ὁποίαν ἔφερε παρὰ τὸν σурμόν ἔ-  
»διδεν αὐτῷ ψευδὲς ἦθος καλογήρου. Ὡμίλει ἄνευ  
»παραπόνου περὶ τῶν ἀναγκῶν του, μετὰ πολ-  
»λὴς δὲ χαρᾶς δὲ περὶ τῶν σπουδῶν του· καὶ ἐν  
»τούτοις δὲν ἦτο ἐγωϊστής. «Ὁμνύω περὶ τούτου,  
»ἔλεγεν, εἰς τὴν σκιάν τοῦ Σωκράτους, τοῦ φι-  
»λανθρωποτέρου ἀνδρός, ὅστις ὑπῆρξέ ποτε.

»Δὲν φοβοῦμαι, οὐδὲ ἀποστρέφομαι τὴν τυραν-  
»νίαν, ἀλλὰ μόνον ἐν τῇ περιπτώσει, καθ' ἣν  
»πιστεύω ὅτι ἐγὼ εἶμαι τὸ ἀντικείμενον αὐτῆς·  
»τὸ αὐτὸ πρᾶγμα καὶ χεῖριστον ἔτι μοὶ συμ-  
»βαίνει, ὅταν βλέπω τοὺς ἄλλους πάσχοντας·  
»πρὸ πάντων δὲ ὅταν δὲν δύναμαι νὰ ἐκδικηθῶ  
»αὐτούς. Τὴν ἄξιονημένον ἡμέραν τῆς  
»λεηλασίας τῶν παντοπωλείων ἔπαθον τὸ ἐσπέ-  
»ρας πυρετὸν, διότι εἶχον τὴν ἀνόητον περιέρ-  
»γειαν νὰ προχωρήσω μέχρι τῆς ὁδοῦ τῶν  
»Λομβαρδῶν. Μάρτυς ἀδικίας τοσοῦτον προφα-  
»νοῦς καὶ ἠγανακτησμένος, διότι δὲν ἠδυνάμην  
»νὰ συλλάβω ἐκ τοῦ τραχήλου οὐδένα ἐξ ἐκεί-  
»νων τῶν κατεργαρέων, οἵτινες ἔτρεχον διὰ τῶν  
»ὁδῶν φέροντες φορτία ζαχάρους καὶ καφέ, ὅ-  
»πως πωλήσωσιν ὑστερον, ἠσθάνθη ἐπὶ ὅλον  
»μου τὸ σῶμα τὸ ῥίγος, τὸ πρὸδρομον τοῦ πυ-  
»ρετοῦ.» Τὴν μακρὰν ταύτην ἐπιστολὴν κα-  
»τέληγεν ἀναγγέλλων τὴν προσεχῆ αὐτοῦ τελευ-  
»τὴν καὶ πέμπων εἰς τὸν φίλον του ἐπιτύμβιον  
»ἐπιγραφὴν ἑλληνιστί, τὴν ὁποίαν παρεκάλει νὰ  
»χαράξῃ ἐπὶ τοῦ τάφου του. Ἐμελλεν ὅμως νὰ  
»χαράξῃ δευτέραν, τεσσαράκοντα ἔτη ὑστερον.

Μειδιῶμεν ἐν τούτοις· ὁ Κοραῆς ἦτο πράγ-  
»ματι δυστυχὴς, ὑπέφερεν ἐπὶ πολὺ ἐκ νοσταλ-  
»γίας· ἠσθάνετο ἐκυτὸν πόρρω τῆς πατρίδος του,  
»ἐν ταύτῃ τῇ Γαλλίᾳ, ἐν τῇ ὁπρῆα δὲν εἶχεν ἀρ-  
»χίσει μέχρι τοῦ χρόνου τούτου τὸ ὑπὲρ τῆς  
»Ἑλλάδος διαφέρειν. «Μόλις, ἔγραφε, λόγιοι τι-  
»νὲς πλήρεις εὐγνωμοσύνης διὰ τὰ φῶτα, τὰ  
»ὁποῖα τὰ συγγράμματα τῶν Ἑλλήνων διέχυ-  
»σαν εἰς τὴν Εὐρώπην, ἠσθάνοντο μικρὸν διαφέ-  
»ρον ὑπὲρ τῆς τύχης τῶν δυστυχῶν αὐτῶν ἀ-  
»πογόνων. . . . Ἐγὼ ἐνταῦθα, ἔλεγον καθ' ἑ-  
»αυτὸν, ἔχω τοῦλάχιστον ἀπὸ χρόνου εἰς χρό-  
»νον πῶς νὰ διασκεδάσω τὴν θλίψιν μου. Ἐν  
»τούτοις εὐρισκόμενος ἐν τῷ κόλπῳ τῆς οἰκο-  
»γενείας μου, τῶν φίλων μου, τῶν ἀνθρώπων τέ-  
»λος τῶν στεναζόντων ὑπὸ τὴν αὐτὸν ζυγὸν  
»ὡς ἐγὼ, ἤθελον ἔχει τὴν παρηγορίαν νὰ ἐκ-  
»χύσω τὴν καρδίαν μου εἰς τὰ στήθη των καὶ  
»νὰ δεχθῶ τὰς θλίψεις των εἰς τὸ ἰδικόν μου.  
»Ἡδυνάμην μεταξὺ αὐτῶν εὐρισκόμενος νὰ κα-  
»ταρασθῶ τοὺς δεσπότας μου καὶ νὰ λησμο-  
»νήσω αὐτοὺς ἐνίοτε κρυπτόμενος ἀπὸ τῶν  
»ὀφθαλμῶν των. Ἐκεῖ, ἀπομακρυνόμενος ὀλίγα  
»μόνον βήματα τῆς πόλεως, θὰ ἐμέθυον πρὸς  
»σιγμὴν τὴν ψυχὴν μου διὰ τῆς φαντασίας καὶ  
»τῶν ἀναμνήσεων, ἀπαγγέλλων ἐπὶ τῆς παρα-  
»λλίας τῆς θαλάσσης τὸν στίχον τοῦ Ὀμήρου

Αἰολίδα Σμύρνην ἀλιγεῖτονα ποτινάνακτα.

»Παρὰ τὰς ὄχθας ῥύακος θὰ ἔλεγον ἐδῶ ἴσως,  
»εἰς αὐτὴν τὴν θέσιν συνέθεσαν ὁ Ὀμηρος τὰ  
»καλλίτερα χωρία τῆς ἱλιάδος. Ἐπὶ τῆς κορυ-  
»φῆς λόφου περικυκλουμένου ὑπὸ πεδιάδων, θὰ  
»ἐπίστευον ὅτι ἐκαθήμην παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ  
»Βίωνος, συνθέτοντος τὸν ἐπιτάφιον τῆς Ἀδώνι-

»δος, καὶ θὰ ἔψαλλον μετ' αὐτοῦ τοὺς στίχους  
»τούτους πλήρεις αἰσθήματος

..... «ἀ δὲ Ἀφροδίτα  
Λουταμένα πλοκαμίδας, ἀνά ὄρουμους ἀλάληται  
Πενθαλία, νήπλεκτος, ἀσάνδαλος.....»

Ἐπῆλθεν εἰς αὐτὸν ποτε ἡ ἰδέα νὰ μετανα-  
στεύσῃ εἰς Ἰταλίαν ἢ Νεάπολιν πρὸ πάντων,  
ἢ Ἑλληνικὴ πόλιν, εἴλκυσεν αὐτὸν ζωηρῶς ἐφο-  
βεῖτο μόνον μὴ τύχῃ ἐκεῖ κακῆς ὑποδοχῆς ἔ-  
νεκα τῆς θρησκείας του, ὀρθοδόξου ἀληθῶς (ὅ-  
πως εἶναι πᾶσαι), ἀλλὰ σχισματικῆς. «Δὲν ἤ-  
»θελον, ἔλεγε, νὰ ἀναμιχθῶ μετὰ τοῦ San-Gien  
»παρο. οὔτε ὅποιουδήποτε ἄλλου ἀγίου τοῦ  
»Παρθενίου ἢ διαβόλου τοῦ Ἄδου. Δὲν ἤθε-  
»λον ἂν ἠσθένουν νὰ ἔλθῃ ὁ ἐφημέριος τῆς ἐ-  
»νορίας ἀπόκλητος νὰ μὲ προτρέψῃ νὰ κατα-  
»λίπω τὸν κόσμον ἄνευ λύπης.»

Ἀρῆκε λοιπὸν τὴν σκέψιν τοῦ ταξιδιῶν  
τούτου καὶ ἔμεινε κεκλεισμένος ἐν Παρισίοις  
καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐπαναστάσεως·  
διότι δὲν ἦτο εὐκόλον νὰ ἐξέλθῃ ἤρκει κατὰ  
τὸν χρόνον ἐκεῖνον νὰ ζητήσῃ τις διαβατήριον  
ἵνα θεωρηθῇ ὑποπτος καὶ σταλῇ τούτου ἔ-  
νεκεν εἰς τὴν λαίμητόμον. Ὁ Κοραῆς διηγεῖται  
ἡμῖν δι' ἀστείου ὕφους τὰς δοκιμασίας, τὰς ὁ-  
ποίας εἶχε νὰ ὑποστῇ, ὅπως λάβῃ τὴν ἄδειαν  
ν' ἀναχωρήσῃ ὅπου ἤθελεν. Ἐπέφερε πολὺ  
πραγματικῶς κατὰ τὸ διάστημα τῆς τρομοκρα-  
τίας· αἱ ἐπιστολαὶ, αἱ ἔγραψε κατὰ τὸν χρό-  
νον τοῦτον οὐδὲν νέον ἔφερον εἰς φῶς, ἐπικυροῦ-  
σιν ὅμως δι' ἀμερολήπτου μαρτυρίας τὰ ὑπὸ  
τῆς ἱστορίας γραφέντα. Ὁ Κοραῆς δὲν ἦτο βε-  
βαίως ἄνθρωπος τῶν παλαιῶν ἀρχῶν· γεννηθεὶς  
ὑπὸ μετορίας περιστάσεις καὶ ζῶν ἐν ἐνδείᾳ, τέ-  
κνον χώρῃς τῶς δούλης, ἀποσκοπούσης πρὸς  
τὴν ἐλευθερίαν, ἄνευ φιλοδοξίας πρὸς ἀπόκτη-  
σιν τιμῶν ἢ πλοῦτου, σχεδὸν ἄνευ ἀναγκῶν,  
ἐλεύθερος ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ νεότητος ἐκ  
τῶν παθῶν, ἅτινα ἐξευτελίζουσι καὶ ἐκθηλύνουσι  
τοὺς χαρακτῆρας, εἶχε πᾶν ὅ,τι πρέπει νὰ ἔχῃ  
ὁ ἀληθῆς δημοκράτης, δηλαδὴ εἰς στωϊκός. Ἡ  
ἐναρξίς τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως ἐπλήρωσεν  
αὐτὸν χαρὰς, διὸ ὑπεστήριξεν ἐνθέρμως τὰ αἴ-  
τια αὐτῆς εἰς τοὺς συμπατριώτας του. Εἶχε πε-  
ριπλέον μεγάλην σύνεσιν εἰς τὰς κρίσεις του, ἐ-  
δυσπίστει δὲ εἰς τὰς ἰδίαις αὐτοῦ ἐντυπώσεις,  
καὶ δὲν προσελάμβανε τὰς ἀποφάσεις τῆς ἱστο-  
ρίας. Ἐγραφε π.χ. μετὰ τὸν θάνατον Λουδοβί-  
κου τοῦ ΙΣΤ'· «Δὲν ἐξετάζω ἐνταῦθα ἐὰν ἦτο  
»ἐνοχος, ὅπως ἀξιώθῃ τοιαύτης ποινῆς· τὸ ζή-  
»τημα τοῦτο, ἀνωφελὲς ἤδη, δὲν δύναται νὰ  
»λυθῇ εἰμὴ ὑπὸ τῶν ξένων ἔθνων ἢ ὑπὸ τῶν  
»Γάλλων, οἵτινες θὰ ἔλθωσιν ὅταν μέγα μέρος  
»τῆς παρούσης γενεᾶς ἐκλίπη. Αἱ ἐπαναστάσεις  
»δὲν δύνανται νὰ κριθῶσιν εἰμὴ ἐν τῇ ἡρεμίᾳ  
»τῶν παθῶν καὶ ἐκ τῶν μακρῶν αὐτῶν ἀπο-  
»τελεσμάτων.» Ἐν τούτοις ἐβδελύσσετο τὰς ἀ-

δικίας, τὴν βίαν, τὴν ἀπιστίαν τῶν φοβερῶν  
τούτων ἐτῶν. «Ἡ ἐλευθερία, ἔγραφεν, ὡς καὶ ἡ  
»θρησκεία ἔχει τοὺς ὑποκριτὰς αὐτῆς καὶ τοὺς  
»θρησκομανεῖς.» Ἐγνώριζεν ὅτι αὐτὴ ἡ μεγάλη  
λέξις ἐλευθερία δὲν ἦτο εἰς τινὰς στιγμὰς εἰμὴ  
τὸ προσωπεῖον τοῦ δεσποτισμοῦ καὶ ἐφρικία  
κατὰ πάσης καταπίεσεως.

Ὁ Κοραῆς ἔγραφε τῇ δεκάτῃ Αὐγούστου  
1796· «Ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον σοὶ λέγω περὶ τοῦ  
»αἵματος εἶναι ἀληθὲς κατὰ γράμμα· πτώω, ἀ-  
»γαθὲ φίλε, πάντοτε δσάκις δοκιμάζω παρὰ  
»τῶν ἀνθρώπων ἐκείνας τὰς ἀδικίας, αἵτινες μὴ  
»προβλεπόμεναι ὑπὸ τῶν νόμων ἀναγκάζουσι  
»τὸν ἐντιμον ἄνδρα καὶ ῥωμαλαῖον νὰ παλαίῃ  
»διὰ τῶν γρόνθων, τὸν δ' ἐντιμον καὶ ἀσθενῆ  
»νὰ καταπιέζῃται. Δυστυχῶς δι' ἐμὲ ἡ λέξις  
»καταπίεσις, ἣτις παρὰ τοῖς ἄλλοις δὲν διεγει-  
»ρει εἰμὴ τὴν ἰδέαν τοῦ πιέζοντος, ἀποβαίνει  
»πηγὴ ἰδεῶν ποικίλων, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μία μὲ  
»κατασπαράσσει πλειότερον τῆς ἄλλης· διότι  
»ἀντὶ νὰ φαντάζωμαι ἐν πάσῃ καταπίεσει τὸν ἐρ-  
»γάτην αὐτῆς, ἢ ἀσθενῆ μου φαντασία ὅπου  
»βλέπει καταπίεσιν παριστᾶ εἰς ἐμὲ παντοῦ  
»Τούρκου· ἢ ἀνάμνησις τῶν τίγερων τούτων μοι  
»ὑπενθυμίζει τὴν πατρίδα μου καὶ τοὺς συγγε-  
»νεῖς. καὶ μὲ ἀπελπίζει ὅταν συλλογίζωμαι ὅτι  
»δὲν θὰ ἐπκνίδω τοῦ λοιποῦ αὐτοῦ.»

Ἄς προσθέσωμεν ὅτι ὁ πτωχὸς ἐλληνοστῆς  
εἶχε νὰ παλαίσῃ κατὰ τῶν δυσχερειῶν τῆς συν-  
τηρήσεώς του· ἦτο ὑπερήφανος καὶ ἀγροίκος, δὲν  
ἤθελε νὰ ζῇ ἐξαρτῶμενος ἀπὸ ἄλλων, οὔτε νὰ  
δανεισθῇ χρήματα· ἐδέχθη ἐπὶ τινὰ χρόνον τὴν  
γενναίαν φιλοξενίαν τοῦ φίλου του Κλαβιέ, ἀλλὰ  
καὶ ταύτην ἐνωρὶς ἀπεποιήθη ταραχθεὶς, διότι  
κατεδικάσθη νὰ ζῇ ἐν τῇ μοναξίᾳ. Δὲν εἶχε γεν-  
νηθῇ διὰ νὰ περιμένῃ εἰς τοὺς παραθαλάμους,  
οὐδὲ νὰ διατρίβῃ εἰς τὰς αἰθούσας. Ἐσκέφθη ὡ-  
σαύτως νὰ μὴ δεχθῇ νὰ γίνῃ μέλος τοῦ Ἰνστι-  
τούτου, ὅπως ἀποφύγῃ τὰς ἐπισκέψεις, τὰς ὁ-  
ποίας ὄφειλεν εἰς τοὺς μέλλοντας αὐτοῦ συνα-  
δέλφους. Ἀπεποιήθη πολλὰς ἑδρας διδασκαλίας·  
ἤλθεν εἰς λόγους ἡμέραν τινὰ πρὸς τὸν Viloisin,  
ὁ ὁποῖος συνεβούλευσεν αὐτὸν νὰ μὴ φέρεται τό-  
σον ἀκάμπτος καὶ ἀποτόμως.

«Ἐχὼς ἀρχὴν, ἔγραφεν, ὅτι ἕκαστος ὅταν  
»αἰσθάνεται ἑαυτὸν ἱκανὸν εἰς τι, ὀφείλει νὰ  
»περιμένῃ νὰ ζητηθῇ καὶ ν' ἀποφεύγῃ πᾶν διά-  
»βημα, τὸ ὅποιον δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς βῆ-  
»διουργία.»

Ἀληθῶς εἰπεῖν εἰς τὴν διαγωγὴν ταύτην ὁ  
πῆρξεν ἕτερον τι ἢ μέγα αἰσθημα ἀξιοπρεπείας·  
οἱ θεωροῦμενοί εἰς ἀλαζόνες συνήθως εἶναι ἄν-  
θρωποι δεῖλοι. Ὁ Κοραῆς ἐφοβεῖτο τὰ βλέμ-  
ματα τῶν ἄλλων, ὁσάκις προσεκολλῶντο ἐπ' αὐ-  
τοῦ ἴτως δὲν ἤθελε προξενήσῃ μεγάλην ἐντύ-  
πωσιν ἐπὶ τῆς ἑδρας ἢ ἐπὶ τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ  
βήματος.

Καθ' ἅπαντα τὸν βίον του ὑπῆρξεν ἔντιμος· ἢ δὲ δειλίᾳ του ἐμπόδισεν αὐτὸν νὰ διάγῃ εὐ-  
θύμως εἰς τὸν οἶκον τῶν ἄλλων. «Εἶμαι πτω-  
χὸς, ἔγραψεν, ἀλλὰ δὲν λυποῦμαι ποσῶς διὰ  
τοῦτο· μὲ τράσσει ὅμως καὶ μὲ καταβάλλει  
νὸ φόβος μὴ ἡ πτωχεῖα ἀφαιρέσῃ ἀπ' ἐμοῦ τὴν  
ἐλευθερίαν. Δὲν εὐχόμαι εἰς τοὺς ἐχθρούς μου  
ἄλλο κακὸν εἰμὴ νὰ ζήσωσιν εἰς ξένον οἶκον  
ἢ τοῦ ἅλου αὐτῶν τοῦ βίου· εἰς ἐκείνους δ' ἐκ  
πρώτων φίλων, οἵτινες εὐρίσκουσι τὸ τοιοῦτον ἀ-  
ποδιόφρον, εὐχόμαι νὰ εὐρεθῶσιν εἰς παρομοίαν  
θέσιν ἐπὶ δεκαπέντε μόνον ἡμέρας.»

Ἐν τούτοις εἶχεν ἀνάγκη νὰ συντηρήσῃ ἐαυ-  
τὸν εἰργάζετο διὰ τοὺς βιβλιοπώλας καὶ δὲν  
ἠδύνατο νὰ προσφέρῃ εἰς αὐτοὺς εἰμὴ Ἑλληνικά,  
πρὸς τὰ ὅποια ὅμως δὲν ἠσθάνοντο τότε ἀγά-  
πην καὶ δὲν ἐνηγκαλιζόντο τοὺς ἀσχολουμένους  
περὶ αὐτὰ ὡς ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Βαδίου. Ἡ  
ἐπαναστασις ὑπῆρξε λίαν καταστρεπτικὴ διὰ  
τοὺς πλουσίους καὶ τοὺς λογίους, οἵτινες διήρ-  
χοντο καὶ ἡμέρας ἄνευ τροφῆς. Ὁ Κοραῖς βε-  
βαίωσθε, ὅτι ἐλέχθη περὶ τῶν χρόνων τούτων τῶν  
συμφορῶν, καθ' οὓς ἡ ἔνδεια συνήθως προπα-  
ρεσκευάζετο, καὶ καθ' οὓς ἡ πείνα ἐπὶ γονίμων  
ἐτῶν ἐπλήρου τὰ βαλάντια τῶν μετερχομένων  
τὰ μονοπώλια. Μία λυχνία ἐκ κηροῦ ἐτίματο  
55 φράγκα ἢ λίτρα, ἕν κάρρον ξύλων 800 φρ.,  
ἕν ζεύγος ὑποδημάτων 300 φρ., ἐπλήρων δὲ  
4 φράγκα τὸ πλύσιμον ἑνὸς ὑποκαμίσου.

Ὁ Κοραῖς ἔγραψε τῇ πρώτῃ Ἀπριλίου 1777·  
«Στεροῦμαι ἐντελῶς ἐνδυμάτων, ἀσπροροῦχων  
καὶ ἀπείρων ἄλλων χρησίμων πραγμάτων διὰ  
τὴν συντήρησίν μου· παραλείπω ὅτι δὲν ἠδύνη-  
θην ἔτι ν' ἀναπληρώσω βιβλία τινὰ ἀπαραίτητα  
διὰ τὴν ἐργασίαν μου, τὰ ὅποια ἠναγκάσθην  
νὰ πωλήσω ὅταν ὁ ἄρτος ἐτίματο 40 φρ. ἢ  
λίτρα. Ἡ κατάστασις τῆς υγείας μου ἀπαιτεῖ  
πλὴν τῶν φαρμάκων τροφὴν ὑγιεινότεραν καὶ  
καλλίον φαστεκοντημένην ἐκείνης, τῆς ὁποίας  
ἀναγκάζομαι νὰ κάμω χρῆσιν.» Ἐν τούτοις τὴν  
ὑπερηράειαν αὐτοῦ δὲν ἐξητυτέλισε, δὲν ἔτεινε  
τὴν χεῖρα· καίτοι δὲ εἶχεν ἐξασθενήσει ἐκ τῶν  
στερήσεων καὶ τῆς ἀσθενείας, δὲν ἤθελε ν' ἀ-  
ποθάνῃ ἐκ λύπης. «Εἶναι ἀνανδρὸν, ἔλεγε, τὸ  
τοιοῦτον, κατὰ βαθμὸν τινὰ μόνον διαφέρων  
τῆς ἀνανδρίας τῶν αὐτοκτονούντων.» Τούταν-  
τίον εἰργάσθη ἄνευ ἀναψυχῆς ὀλίγον ἐξ ἀνάγκης,  
κυρίως ὅμως διὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλ-  
λάδος. Ὅπως ὅμως φθάσῃ εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ-  
τον, ὡς κάλλιστα εἶπεν εἰς τῶν βιογράφων του,  
ὁ Κ. Δε-Σίνερ, ἐχρειάζοντο τρία τινὰ νὰ κα-  
ταδείξῃ εἰς τοὺς Ἕλληνας τὴν πολιτικὴν αὐτῶν  
θέσιν, καὶ ταύτην νὰ καταστήσῃ γνωστὴν εἰς  
τὰ λοιπὰ ἔθνη, νὰ ὑποδείξῃ εἰς αὐτοὺς πρωτό-  
τυπα γλώσσης καὶ ἰδεῶν κατ' ἐκλογὴν ἐκ τῶν  
κλασσικῶν συγγραφέων, τέλος νὰ προσπαθήσῃ  
νὰ βελτιώσῃ τὴν δημόδιαν αὐτῶν διάλεκτον, νὰ

καθαρίσῃ ἐξ ὅλων τῶν βαρβαρικῶν ἰδιωτισμῶν  
μεθ' ὧν ἦτο μεμιγμένη καὶ νὰ θεμελιώσῃ αὐτὴν  
ἐπὶ βάσεων, ἀλλὰ βάσεων ἱστορικῶν. Ὁ Κοραῖς  
λοιπὸν ὑπῆρξε συγγραφεὺς πολιτικῆς, ἐκδότης  
κλασσικῶν συγγραφέων καὶ νομοθέτης τῆς νέας  
γλώσσης· ὅλον αὐτοῦ τὸ ἔργον συνοψίζεται εἰς  
τὰς λέξεις ταύτας. Οὐδεμίαν χροιά φιλοδοξίας  
ἀναφαίνεται εἰς ἅπαντα αὐτοῦ τὸν βίον. Ἐπὶ  
τῆς Ὑπατείας καὶ τῆς Αὐτοκρατορίας ἀνευδότης  
ἀπεποιήθη τὰ δῶρα τοῦ Ἀρταξέρξου· ὅταν ὁ  
Βοναπάρτης, διὰ τὸν ὁποῖον μετέφρασε τὸν  
Στραβῶνα, ἠθέλησεν εἰς τὸν ἐτήσιον αὐτοῦ μι-  
σθὸν νὰ προσθέσῃ ἰσόβιον εἰσόδημα, ὁ Κοραῖς  
δὲν ἐδέχθη τὴν προσθήκην, ἀπεποιήθη δὲ ὅσπερ  
καὶ τὸν μισθόν. Ὅταν τὸ 1808 ὁ Κ. Φιρ-  
μίνοσ Διδότος ἐζήτησε παρ' αὐτοῦ νὰ διδάξῃ  
τὸν υἱὸν του τὴν Ἑλληνικὴν προσφέρων ἀμοιβὴν  
χρηματικὴν, ὁ Κοραῖς ἀπήντησεν ἁπλῶς,

«Μετὰ μεγάλης χαρᾶς συναντῶ ὅπως ὁ υἱὸς  
»σας ἔρχεται παρ' ἐμοῦ καθ' ἑκάστην πλὴν τῆς  
»Παρασκευῆς καὶ Κυριακῆς, τὸν μὲν χειμῶνα ἀπὸ  
»τῆς 8ης ὥρας μέχρι μεσημβρίας, τὸ δὲ θέρος  
»ἀπὸ τὴν 7ης μέχρι τῆς 11ης ἢ καὶ μέχρι τῆς  
»μεσημβρίας, ἐὰν συμβῇ νὰ ἔχω ἀνάγκη τινὰ  
»αὐτοῦ καὶ ἐὰν αὐτὸς οὕτως θέλῃ. . . . .»

»Ἐὰν ἐπιθυμῆτε, κύριε, ἡ ὑμετέρα προσφορά  
»ν' ἀποβῇ ἀληθῶς ἀγαθὴ ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ σας καὶ  
»ὑπὲρ ἐμοῦ, πρέπει ν' ἀπογυμνώσῃτε αὐτὴν παν-  
»τὸς συμφέροντος. Ἐγὼ οὔτε δίδω, οὔτε δέχομαι  
»χρήματα. Θὰ πληρώσω τὸν νέον Διδότον μετα-  
»δίδων αὐτῷ ὅτι γνωρίζω μετὰ τῆς αὐτῆς σοφ-  
»γῆς, ἧς τυγχάνει παρὰ τῶν ἀξίων αὐτοῦ γο-  
»νέων· ὁ δὲ νέος Διδότος τὸ καθ' ἑαυτὸν θὰ πλη-  
»ρώσῃ ἀρκούντως τὸν Κοραῖν, ἐὰν πρὸς αὐτὸν  
»φέρεται εὐπειθῶς ὅπως καὶ πρὸς τὸν ἴδιον πα-  
»τέρα. . . . .»

»Ἰδοῦ, κύριε, ὁ πρῶτος τῶν ὄρων, ἐν ἐνόμισα  
»ἀρμόδιον νὰ ὑποβάλω πρὸς ἀποδοχὴν τῆς  
»προσφορᾶς σας· ἐλπίζω ὅτι δὲν θ' ἀπαρέσῃ εἰς  
»ὑμᾶς, οὐδὲ εἰς τὸν υἱὸν σας. . . . .»

Ὁ Κοραῖς δὲν ἐσκέπτετο εἰμὴ περὶ τῆς πα-  
τρίδος του τῆς Ἑλλάδος· ὠνευροπόλει δι' αὐτὴν  
μέλλον ἄξιον τοῦ παρελθόντος, καὶ διὰ τοῦτο  
ἐπεχείρησε ν' ἀναστήσῃ τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν  
φιλολογίαν τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων. Διὰ τῆς ἐ-  
πιστήμης ἠγωνίζετο μόνον νὰ καταβάλλῃ τοὺς  
Τούρκους. Παρηκολούθει εἰς τὰς περιπετείας τοῦ  
ἀγῶνος· καὶ ὅταν ὁ Σέριδαν, εἰς τῶν πρώτων  
ἐν τῷ Κοινοβουλίῳ, διεκήρυξεν ὅτι ἦτο αἰσχος  
εἰς τοὺς Ἀγγλοὺς νὰ παρεμβάλλωσι προσκόμ-  
ματα εἰς τὴν ἐλευθερίαν ἔθνους, δυναμένου ἔτι  
νὰ παραγάγῃ Δημοσθένεις, ὁ Κοραῖς ἐξ ἐνθου-  
σιασμοῦ καταληφθεὶς καὶ εὐγνωμοσύνης ἔγραψεν  
εὐγλωττον ἐπιστολὴν εἰς τὸν ῥήτορα Ἀγγλον.  
Ἄλλ' ἐπαναλαμβάνομεν, δὲν ἤθελε νὰ προσφέρῃ

1 Ὅρα τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ὀλόκληρον ἐν ἀριθ. 43  
τῆς Ἑστίας.

εἰς τὴν πατρίδα του παρὰ μόνον ὑπηρεσίας φιλολογικᾶς ἢ ποιητικᾶς. Συνέθεσεν ὕμνον, ὅστις κατέστη ὁ Μασσαλιωτικὸς τῶν ἀγωνιζομένων Ἑλλήνων. Οἱ ἀγωνιζόμενοι ὅμως δὲν διωκοῦντο ὑπ' αὐτοῦ, οὐδ' οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἐνέργουν κατὰ τὰς συμβουλάς του. Ὅταν ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις ἐξεργάγη τῷ 1821 ὁ Κοραΐς, ὁ μὴ ἀναμένων τότε τυχθεῖν τὴν ἐκρηξίν, συνεταράχθη βαθέως. Πῶς ἐχαίρεισε τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος, τὴν ὁποίαν πρὸ τοσούτου χρόνου ἐπεκαλεῖτο ἐκ πάσης ψυχῆς; ἅς σημειώσωμεν καλῶς τὸ γεγονός τοῦτο, ὅπερ εἰκονίζει τὸν ἄνδρα ἑδημοσίευσεν τὰ *Πολιτικά τοῦ Ἀριστοτέλους*.

Ἀπέθανεν ἐν Παρισίοις τῇ 6ῃ Ἀπριλίου 1833 ἐν ἡλικίᾳ 83 ἐτῶν, μείον 41 ἡμερῶν. Ἰδοὺ τὸ ἐπιτύμβιον (τὸ δεύτερον), τὸ συντεθὲν παρ' αὐτοῦ ἑλληνιστῆ, καὶ χαραχθὲν ἐπὶ τοῦ τάφου του ἐν τῷ κοιμητηρίῳ τοῦ Mont-Parnasse

Ἀδαμαντιος Κοραης  
Χιος  
Υπο ξενην μεν  
Ἰσα δε τη φυταση μ' Ἑλλάδι  
Περιλημενην γην  
Των Παρισίων  
Κειμασι.

A. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗΣ.

Ἡ ἐπομένη διατριβὴ ἐγγράφη κατ' αἴτησιν ἡμῶν ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Πανταζίδου, ἐπὶ τετραετίαν σπουδάζαντος ἐν Γερμανίᾳ τὴν ἑβραϊκὴν γλῶσσαν καὶ φιλολογίαν, ἐν ἧ ἔτει δὲ 1876 ἐκδόσαντος ἀξιόσπουδαστον μονογραφίαν ὑπὸ τὸν τίτλον: *Περὶ τῶν διαφόρων εἰδῶν τοῦ ἐτυμολογεῖν ἐν ταῖς Σημιτικαῖς γλώσσαις καὶ ἰδίως ἐν τῇ Ἑβραϊκῇ*. Σ. τ. Δ.

Γενικὰ τινα

## ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΒΡΑΪΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

Ἡ Ἑβραϊκὴ γλῶσσα κατατάσσεται ὑπὸ τῶν γλωσσολόγων μεταξὺ ἐκείνων τῶν γλωσσῶν, αἵτινες τὸ πάλαι μὲν *Ἀρατολικαί* ἐκαλοῦντο, ἀπὸ δὲ τῆς ἀρχῆς τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος *Σημιτικαί* γλῶσσαι καλοῦνται, ἐκ τοῦ Σῆμ, τοῦ υἱοῦ τοῦ Νῶε διότι τὰ πλεῖστα ἔθνη τὰ ἐκ τοῦ ἐθνάρχου τούτου καταγόμενα ὠμίλου γλώσσας εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν γλωσσικὴν οἰκογένειαν ἀναγομένας. Καὶ εἶναι μὲν αἱ γλῶσσαι αὗται μετὰ τῶν διαλέκτων αὐτῶν πολυάριθμοι, ἀλλ' ἐκτὸς τῆς ἑβραϊκῆς ἀξιωματικῶς εἶναι ἡ *Ἀραμαϊκῇ*, ἡ κοινῶς *Χαλδαϊκῇ* ὀνομαζομένη, καὶ ἡ *Ἀραβικῇ*.

Ἡ Ἑβραϊκὴ, ἡ ἀποκλειστικὴ τῶν υἱῶν τοῦ Ἰσραὴλ γλῶσσα, ἔζησε μακρὸν βίον ἀπὸ χρόνων προϊστορικῶν μέχρι τῆς δευτέρας πρὸ Χριστοῦ ἑκατ. καὶ ἐλαλεῖτο ἐν Παλαιστίνῃ, ἐν τῇ μικρῇ ἐκείνῃ τῆς Συρίας γωνίᾳ, ἧτις ὅμως ἕνεκα πολλῶν καὶ σπουδαιωτάτων γεγονότων μεγίστην σημασίαν ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἔλαβε. Κατὰ τὴν μακρὰν ταύτην ἐποχὴν κατέλιπεν ἡμῶν ἡ γλῶσσα αὕτη σπουδαιότατα συγγράμματα, ποιητικὰ,

ἀναφερόμενα σχεδὸν πάντα εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ λατρείαν καὶ ἱστορικὰ, ἅτινα ἀναφέρουσι μὲν ἰδίως ἐκεῖνα τὰ γεγονότα, ὅσα ἀποδεικνύουσι τὴν ἰδιαίτην τοῦ Θεοῦ εὐνοίαν πρὸς τὸν ἐλεκτὸν αὐτοῦ λαὸν τοῦ Ἰσραὴλ, ἐνέχουσιν ὅμως καὶ σημειώσεις τινὰς περὶ τῆς ἀρχαιοτάτης ἱστορίας καὶ ἄλλων ἐθνῶν, αἵτινες εἶναι μεγίστης σπουδαιότητος διὰ τὴν ἐθνολογίαν. Μετὰ τὴν δευτέραν δὲ π. Χ. ἑκατ. ἤρξατο ἡ γλῶσσα αὕτη ὑποχωροῦσα εἰς τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς τὴν Ἀραμαϊκὴν, ἧτις τότε ἦν ἡ δεσπόζουσα γλῶσσα τοῦ πρὸς δυσμὰς Περσικοῦ κράτους, ἐπὶ Χριστοῦ δὲ ἡ κοινὴ γλῶσσα πάσης τῆς Παλαιστίνης κατέστη. Πᾶσαι λοιπὸν αἱ λέξεις αἱ ἐν ταῖς Ἑβραϊκοῖς ὡς Ἑβραϊκαὶ ἀναφερόμεναι, ὡς Ἠλί, ἡλίλαμὰ σεβραχθανί, Γολγοθά, καὶ αἱ λοιπαὶ εἶναι ἀραμαϊκαί διὸ εἰκόσονται τινες, ὅτι ὁ Χριστὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὠμίλου ἀραμαϊστῆ (ἰδὲ Max-Müller, *Lectures of the science of languages*, σελ. 336, Vol. I.) Πρέπει δὲ νὰ σημειώσωμεν, ὅτι εἰ καὶ ἡ Ἑβραϊκὴ ἔπαυσε λαλομένη, οὐδέποτε ὅμως ἔλειψαν ἑβραῖοι λόγιοι μεταχειριζόμενοι ἐν τῇ συγγραφῇ τῶν βιβλίων αὐτῶν τὴν πατριὸν γλῶσσαν, ὡς καὶ μέχρι τοῦ νῦν γίνεται ἰδίως ἐν Γερμανίᾳ, ἐνθα οὐχὶ μόνον συγγράμματα, ἀλλὰ καὶ ἐφημερίδες ἑβραϊκαὶ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἐκδίδονται. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἐξῆς δὲν πρέπει νὰ παραλείψωμεν, ὅτι ἡ γλῶσσα τῆς νεωτέρας ἑβραϊκῆς φιλολογίας πολὺ ὕστερον ἐκείνης τῆς ἐν ταῖς κλασσικοῖς συγγράμμασι τοῦ ἑβραϊκοῦ κανόνος ἀπαντώσης. Ἐκλιπούσης λοιπὸν τῆς Ἑβραϊκῆς ἐκ τῆς κοινῆς χρήσεως κατέστη ἐπαισθητὴ ἡ ἀνάγκη τῆς ἐν ταῖς σχολαίσις ἐκμαθήσεως τῆς γλώσσης ταύτης πρὸς κατανόησιν τῶν ἱερῶν τῶν Ἑβραίων βιβλίων. Καὶ κατ' ἀρχὰς μέχρι τῆς 1' μ. Χ. ἑκατ. ἐγένετο ἡ σπουδὴ αὕτη ἄνευ τινὸς συστήματος ἀλλὰ διὰ πρακτικῆς τῶν λογίων Ἰουδαίων διδασκαλίας, βοηθημένης διὰ τῶν Ἑλληνικῶν καὶ τῶν Συριακῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης μεταφράσεων καὶ τῶν σημειώσεων, ἅς οἱ Ῥαββίνοι ἐν ταῖς βιβλίσις αὐτῶν συνέγραφον πρὸς ἐξήγησιν τῶν δυσκόλων τῆς Γραφῆς χωρίων. Κατὰ τὴν περίσσειαν ταύτην ὀλίγοι τῶν Χριστιανῶν θεολόγων ἠσχολοῦντο περὶ τὴν Ἑβραϊκὴν γλῶσσαν διότι οὕσης ἀνέκαθεν ἐν χρήσει ἐν τῇ χριστιανικῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς μεταφράσεως τῶν Ἑβραίων βιβλίων, δὲν ἠσθάνοντο οὕτω τὴν ἀνάγκην τῆς σπουδῆς τῆς πρωτοτύπου τῶν Γραφῶν γλώσσης. Ἐκ τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μόνον ὁ Ὀριγένης καὶ ὁ Ἰερώνυμος ἐσπούδασαν ὀπωποῦν τὴν γλῶσσαν ταύτην, προσέτι δὲ καὶ ἐκ τῶν Γνωστικῶν<sup>1</sup> τινες,

1. Οἱ Γνωστικοὶ ἦσαν χριστιανοὶ αἵρετικοὶ κατὰ τὸν δεύτερον μ. Χ. αἰῶνα ἀμάσαντες, τῶν ὁποίων τὸ θρησκευτικὸν οἰκοδόμημα ἦτο μίγμα τοῦ Νεοπλατωνισμοῦ καὶ τῶν ἀνατολικῶν θρησκευμάτων τοῦ Παρισμοῦ, δηλ. καὶ τῆς Ἰουδαϊκῆς μυστικῆς θεολογίας. Ἰδὲ Δουκίμιον Ἐκκλησιολογίας τοῦ Α. Διομήδους Κυριακοῦ, σελ. 47.